Hz. Muhammed'den günümüz İslam ülkeleri liderlerine

HUMUS

BEŞTE BİR

İslam ülkeleri nasıl soyuluyor?

Bir rüşvet çarkı ve hırsızlık hikayesi

SEBAHATTİN ÇELEBİ FRANKFURT

Günümüz İslam coğrafyasında akıl ermez zenginlikler içindeki devlet başkanlarının servetlerinin kaynağını hiç düşündünüz mü? Hiç çalışmadıkları halde, milyar dolarlık servetleri nasıl yaptıkları üzerinde düşünülmeye değer. Kur'an'daki Enfal suresine dayanak olarak verilen/alınan bazı tartışmalı fetvalarla devlet başkanlarının yer altı ve yerüstü zenginliklerinden elde edilen gelirin beşte birini almalarına varan tarihsel gelişim bizi uzun uzun düşünmeye mecbur bırakıyor.

"Beşte bir" anlamına gelen humus kelimesi, İslâm hukuku literatüründe ganimetlerden ve bu hükümde olan mallardan kamu adına, belirli alanlarda sarf edilmek üzere alınan beşte birlik *(yüzde yirmilik)* pay anlamına geliyor.

İslâm öncesi Arap topluluklarında da var olan bu kavram, İslam'dan sonra ayrı bir hukuki forma kavuştu ve yeni bir model oluşturuldu.

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayınlanan İslam Ansiklopedisi'nde Humus için, ***"Klasik dönem genel fıkıh kitaplarında zekât*** *(rikâz)* ***ve siyer*** *(ganimet, fey, seleb)* ***ana bölümlerinde veya kamu maliyesiyle ilgili 'el-emvâl' türü eserlerde ayrıntılı biçimde ele alınan humusun, Sünnî fıkhında daha dar kapsamlı tutulmasına karşılık Şia fıkhında ve uygulamasında ayrı bir önem kazanıp kurumlaştığı görülmektedir."*** deniyor.

İslam tarihçilerinin büyük çoğunluğuna göre ilk Humus alma hadisesi Kureyş kabilesinden ele geçirilen ganimetlerden alındı.

Bu ganimetin beşte birini Hz. Peygamber'e ayırarak geri kalan kısmını savaşa katılan arkadaşları arasında paylaştırıldığı kayıtlarda yer alıyor.

Enfâl Suresi'nin ilk ayetinde ***"enfâl"*** kelimesinin humus ve teşvik ödülü anlamında kullanıldığı görüşünden hareket edilecek olursa enfâl konusundaki tartışmanın Bedir Savaşı sonrasında başlamış olduğu düşünülmekte. Hz. Peygamber, mevcut gelenek uyarınca Bedir ganimetlerini taksim ederek beşte birini aldı.

"Sana ganimetleri soruyorlar. De ki: 'Ganimetler Allah'a ve Resûlü'ne aittir O halde siz gerçek müminler iseniz Allah'a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Resûlüne itaat edin."

Bedir savaşından sonra el-Enfâl Suresi'nin 68 ve 69'uncu ayetlerinin inmesiyle Humus'un helalliği dini olarak tescil edildi.

Foto: shutterstock.com

"Eğer Allah'ın daha önceden verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldığınız şeylerden dolayı size büyük bir azap dokunurdu. Artık elde ettiğiniz ganimetten helâl ve temiz olarak yiyin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."

Hz. Peygamber'in yaptığı ilk beşte bir alma *(tahmîs)* uygulamasının zamanı hakkında farklı görüşler bulunuyor:

İBN KESÎR ve bazı İslam bilginleri, ilk kez Bedir Savaşı'ndan sonra humusun uygulandığını belirtmiş ve buna kaynak olarak da Hz. Ali ve Hz. Sa'd b. Ebu Vakkas'ın aktarımlarını dikkate alırlar.

Çoğunluk İslam bilginleri ise, Bedir'de humusun uygulanmadığı görüşünde.

İbn Sa'd, Bedir'den sonraki ilk humus uygulamasının İslâm'ın doğuşunda Medine'de yaşayan üç Yahudi kabilesinden biri olan Benî Kaynuka ganimetlerinde olduğunu belirtiyor. Müslümanlarla anlaşmalarını bozan Beni Kaynuka Yahudileri için, Hz. Peygamber üç gün süre tanır ve onların alacaklarını tahsil etmelerine izin verilir. Medine'yi terk etmek zorunda kalan Beni Kaynuka Yahudileri, çok sayıda silah ve silah yapımında ve kuyumculukta kullandıkları malzemeyi bırakırlar. Geride kalan ganimetten Hz. Peygamber üç kılıç, üç mızrak, iki zırh ve iki yay ile hazinenin beşte bir hakkını *(humus)* aldıktan sonra geriye kalanı gaziler arasında paylaştırır. Bu taksim, humusla ilgili âyetin *(el-Enfâl 8/41)* inmesinden sonraki ilk uygulaması kabul edilir.

Bazı rivayetlere göre ise ilk humus uygulaması Benî Kurayza Savaşı'nda gerçekleşti.

1500 yıl önceki bilgilerden bahsettiğimizi göz önüne alarak, ilk olarak ne zaman alındığından ziyade, asıl önemli olan konunun ayette belirtilen sınıflara nasıl ve ne şekilde dağıtıldığıdır.

Şahsın değil, devletin geliri

İslam hukukuna göre humus, kamu yararına sarf edilmek üzere devlet tarafından tahsil edildiği için, tıpkı zekât ve fey gibi ***"devlet gelirlerinden biri"*** hükmünde.

İslam Ansiklopedisi, humusu ***"Humus selebin ayrılmasından sonra, fakihlerden bir kısmına göre ise ganimetten payları bulunmayan köle, kadın, çocuk ve ehl-i zimmet gibi yardımcı güçlere gazilerin paylarını geçmeyecek miktarda hizmet bedeli*** *(radh)* ***verildikten sonra kalan ganimetin beşte birlik kısmıdır."*** şeklinde tarif ediyor.

Sünnî Fıkıh Ekollerine Göre Humus

Sünnî fıkıh ekollerine göre humus, esasen savaş yoluyla ele geçirilen ve genelde ganimet olarak adlandırılan mallardan alınır. Ancak Hz. Peygamber'in ele geçirilen topraklarla ilgili uygulamaları arasında görülen bazı farklılıklar, Hz. Ömer'in Irak topraklarına daha farklı bir sistem uygulamış olması, savaşla ele geçirilen topraklardan humus alınıp alınmayacağı konusunda fakihlerin farklı görüşler ileri sürmesine imkân vermiştir.

Fey, Seleb, Define ve Madenler Konusunda Görüşler

Devlet Başkanının Kur'an'da belirtilen yerlere istediği gibi dağıtma yetkisine sahip olduğu fey; ***"savaş yapılmadan elde edilen gelir"***i ifade ediyor. Ganimet ise, Enfal Suresi 1 ve 41. ayetlerde ifade ediliyor. İslam hukukçuları, Fey'in Haşr suresinin 7-10. ayetlerinde zikredilen kimselere dağıtılacağı, dolayısıyla bütün Müslümanlara ait olduğu görüşünde: ***"Allah'ın,*** *(fethedilen)* ***belde halkının mallarından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz."***

Şafii mezhebine göre ise, tıpkı ganimet gibi feyin de humusu *(beşte biri)* alınır, geri kalan beşte dört Peygamber'in hakkıdır.

Rikâz terimi, İslam'da maden, define ve hazine gibi ken-

İşte bazı İslam ülkeleri liderlerinin şahsi servetleri:

Ülke	Lider	Tahmini Servet (USD)
Brunei	Sultan Hassanal Bolkiah	28 milyar $
Birleşik Arap Emirlikleri	Şeyh Mohammed bin Zayed Al Nahyan	30 milyar $
Katar	Emir Şeyh Tamim bin Hamad Al Thani	2 milyar $
Fas	Kral VI. Mohammed	5.8 milyar $
Umman	Sultan Haitham bin Tariq	1.1 milyar $
Suudi Arabistan	Veliaht Prens Mohammed bin Salman	18 milyar $
Kuveyt	Emir Şeyh Meshal Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah	4 milyar $
Bahreyn	Kral Hamad bin Isa Al Khalifa	4 milyar $
Ürdün	Kral II. Abdullah	750 milyon $
Malezya	Kral Sultan Abdullah Sultan Ahmad Shah	400 milyon $
Türkiye	Recep Tayyip Erdoğan	500 milyon $ - 250 milyar $ arasında tahminler bulunuyor